УДК 331.45:004.8:639.3

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ ОЦІНЮВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ ПРОФЕСІЙНИМИ РИЗИКАМИ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКО-РИБОВОДНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

Олександр Андросов

Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв, Україна

Науковий керівник: В. М. Курепін,
канд.екон.наук, доцент кафедри методики професійного навчання
Миколаївський національний аграрний університет

Нормативно-правове забезпечення охорони праці в рибогосподарському виробництві ТОВ «Миколаївське сільськогосподарсько-рибоводне підприємство» є важливою складовою організації безпечних умов праці та функціонування системи виробничої безпеки. Діяльність підприємства у сфері вирощування риби та експлуатації рибогосподарських об'єктів здійснюється відповідно до вимог чинного законодавства України, що регламентує питання охорони праці, виробничої санітарії, пожежної, електричної та екологічної безпеки. Основу нормативно-правового забезпечення складатиме положення Закону України «Про охорону праці», який визначає права та обов'язки роботодавця та працівників щодо створення безпечних умов праці, запобігання виробничому травматизму та професійним захворюванням.

Важливе значення для організації охорони праці мають норми Кодексу законів про працю України, що регулюють режим праці та відпочинку працівників [1, с. 926], порядок проведення інструктажів, медичних оглядів та забезпечення засобами індивідуальної захисту. Під час виконання робіт у несприятливих погодних умовах або у середовищі з підвищеною вологістю роботодавець зобов'язаний забезпечити працівників спеціальним одягом, взуттям та засобами захисту відповідно до встановлених норм. Законодавством передбачено обов'язкове проведення попередніх та періодичних медичних оглядів працівників, які виконують роботи підвищеної небезпеки або постійно контактують із водним середовищем та біологічними матеріалами.

У рибогосподарському виробництві особливу роль відіграють нормативні документи з електробезпеки та безпечної експлуатації обладнання [2, с. 307]. На підприємстві використовуються насосні станції, аераційні системи, електродвигуни та інше обладнання, що функціонує в умовах підвищеної вологості. Тому діяльність підприємства повинна відповідати вимогам Правил безпечної експлуатації електроустановок споживачів та державних стандартів у сфері електробезпеки. Експлуатація насосного обладнання без належного заземлення або використання пошкоджених електрокабелів може створювати реальну загрозу життю та здоров'ю працівників, тому нормативні документи передбачають регулярний контроль технічного стану електрообладнання та проведення відповідних перевірок.

Суттєве значення для забезпечення безпечних умов праці мають нормативно-правові акти у сфері пожежної безпеки [3, с. 326]. На території рибогосподарського підприємства здійснюється зберігання паливно-мастильних матеріалів, експлуатація електрообладнання та використання транспортних засобів, що підвищує ризик виникнення пожеж. Відповідно до вимог пожежної безпеки, виробничі приміщення повинні бути забезпечені первинними засобами пожежогасіння, евакуаційними виходами та системами оповіщення про пожежу. Працівники підприємства зобов'язані проходити протипожежні інструктажі та знати порядок дій у разі виникнення аварійної ситуації.

Окрему увагу у нормативно-правовому забезпеченні охорони праці приділено питанням виробничої санітарії та гігієни праці. Державні санітарні норми регламентують вимоги до мікроклімату виробничих поміщень, рівня освітлення, вентиляції, чистоти робочих місць та умов зберігання рибної продукції. У приміщеннях первинної переробки риби необхідно забезпечувати належний температурний режим та ефективну вентиляцію для запобігання поширенню шкідливих мікроорганізмів та підтримання безпечних умов праці [4, с. 28].

Нормативно-правове забезпечення також охоплює питання екологічної безпеки та охорони навколишнього середовища. Рибогосподарське виробництво пов'язане з використанням водних ресурсів [5, с. 200], кормів, хімічних речовин та утворенням органічних відходів, тому діяльність підприємства повинна відповідати вимогам природоохоронного законодавства. Контроль якості води у ставках та дотримання правил утилізації виробничих відходів сприяють не лише збереженню довкілля, а й покращенню умов праці працівників підприємства.

Нормативно-правове забезпечення охорони праці в рибогосподарському виробництві є основою створення безпечного виробничого середовища в ТОВ «Миколаївське сільськогосподарсько-рибоводне підприємство». Дотримання вимог законодавства, впровадження сучасних стандартів безпеки та систематичний контроль за умовами праці сприяють зниженню рівня виробничих ризиків, профілактиці професійних захворювань та забезпеченню стабільної діяльності підприємства.

Оцінка ефективності впроваджених заходів з охорони праці у ТОВ «Миколаївське сільськогосподарсько-рибоводне підприємство» свідчить про їх важливе вплив на покращення умов праці, зниження рівня виробничого травматизму та підвищення безпеки виробничих процесів. Реалізація організаційних, технічних та санітарно-гігієнічних заходів дозволила створити більш безпечне виробниче середовище для працівників [6, с. 457], діяльність яких пов'язана з експлуатацією водойм, використанням механізованого обладнання та виконанням робіт у складних природно-кліматичних умовах. Важливим результатом стало зниження ризику виникнення нещасних випадків під час виконання рибогосподарських робіт завдяки впровадженню систематичних інструктажів, контролю за технічним станом обладнання та забезпечення працівників засобами індивідуального захисту.

Суттєву ефективність продемонстрували заходи, пов'язані з модернізацією виробничого обладнання та удосконаленням технічного стану гідротехнічних споруд [7, с. 24]. Встановлення автоматичних систем захисту електрообладнання, проведення регулярної перевірки насосних станцій та використання кабелів із підвищеним рівнем ізоляції дозволили значно знизити ризик ураження працівників електричним струмом.

Позитивні результати також спостерігаються у сфері виробничої санітарії та гігієни праці [8, с. 119]. Забезпечення працівників спеціальним одягом, гумовими чоботами, водонепроникними рукавичками та організація місць для відпочинку та обігріву дозволили покращити умови праці та зменшити рівень професійних захворювань. Використання утепленого спецодягу в холодний період року сприяло зниженню випадків переохолодження організму та захворювань дихальної системи серед працівників, які виконують роботи безпосередньо на водоймах.

Важливим показником ефективності заходів з охорони праці є підвищення рівня професійної підготовки персоналу. Регулярне проведення інструктажів, навчань та практичних тренувань сприяло формуванню у працівників навичок безпечного виконання робіт та правильного реагування у разі виникнення аварійних ситуацій [9, с. 302]. Проведення навчань із надання домедичної допомоги та використання рятувальних засобів підвищило готовність працівників до оперативних дій у випадках травмування або падіння людини у воду.

Ефективність заходів впливає на покращення організації праці та зниженні фізичного навантаження на працівників. Використання механізованих засобів для транспортування кормів, витягування риболовецьких сіток та переміщення контейнерів із рибною продукцією дозволило скоротити обсяги важкої ручної праці. Застосування механічних лебідок під час сезонного вилову риби сприяло зменшенню перевтоми працівників та зниженню ризику травмування опорно-рухового апарату.

Разом із позитивними результатами оцінка ефективності заходів з охорони праці свідчить про необхідність подальшого удосконалення системи виробничої безпеки на підприємстві [10, с. 345]. Потребують розвитку заходи щодо автоматизації окремих виробничих процесів, удосконалення системи контролю за дотриманням вимог охорони праці та впровадження сучасних технологій моніторингу виробничих ризиків. Комплексне впровадження заходів з охорони праці у ТОВ «Миколаївське сільськогосподарсько-рибоводне підприємство» позитивно впливає на умови праці

працівників, забезпечує збереження їхнього здоров'я та створює передумови для стабільного та безпечного функціонування підприємства.

В результаті проведеного дослідження встановлено, що ефективна система охорони праці є важливою складовою безпечного функціонування ТОВ «Миколаївське сільськогосподарсько-рибоводне підприємство» та забезпечення належних умов праці працівників. Аналіз виробничих процесів дозволив визначити основні небезпечні й шкідливі фактори, що виникають під час виконання рибогосподарських робіт та можуть негативно впливати на здоров'я та працездатність персоналу [11, с. 132].

Встановлено, що впровадження організаційних, технічних та санітарно-гігієнічних заходів сприяє зниженню рівня виробничого травматизму та професійних захворювань. Важливе значення для підвищення рівня виробничої безпеки має модернізація обладнання, забезпечення працівників засобами особистого захисту та проведення систематичного навчання з питань охорони праці. Оцінка ефективності впроваджених заходів підтвердила їх позитивний вплив на покращення умов праці, підвищення працездатності працівників та стабільність виробничих процесів. Реалізація запропонованих рекомендацій сприятиме подальшому удосконаленню системи охорони праці, забезпеченню безпечного виробничого середовища та підвищення ефективності діяльності підприємства.

Список використаних джерел

1. Іваненко В., Курепін В. Впровадження інноваційних систем безпеки на підприємства під час війни на прикладі міста Миколаїв. Актуальні проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в соціально-орієнтованій системі управління підприємством : матеріали IX всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Полтава, 26 березня 2026 р.). Полтава : Полтавський державний аграрний університет, 2026. С. 926-928.

2. Мулява М., Курепін В. Оптимізація умов праці у рибопереробній галузі на основі європейських практик. Інновації в агроінженерії : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Миколаїв, 7-9 квітня 2026 р.). Миколаїв : МНАУ, 2026. С. 304-310. https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/25494.

3. Курепін В. М. Основи охорони праці : навчальний посібник для студентів закладів вищої освіти аграрної галузі. Миколаїв : МНАУ, 2022. 347 с. URL:https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/12462.

4. Іваненко В. С. Макроекономічні аспекти економічної безпеки підприємств аграрного профілю. Управління механізмами гарантування фінансово-економічної безпеки соціально-економічних систем різних рівнів функціонування : матеріали IV всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Миколаїв; 26–28 листопада 2025 р.). Миколаїв : МНАУ, 2025. С. 27-28. https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/23929.

5. Загляда А., Курепін В. Агроінженерне забезпечення зимівлі риби та безпека праці на рибогосподарських підприємствах. Інновації в агроінженерії : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Миколаїв, 7-9 квітня 2026 р.). Миколаїв : МНАУ, 2026. С. 197-201. https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/25440.

6. Сиворотка Н. М. Адаптація промисловості півдня України до водного дефіциту через рециркуляцію води. . Гірничі, будівельні, природоохоронні технології та екологія. : тези Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених, присвяченої Дню науки (м. Житомир, 11-14 травня 2026 р.). Житомир : Житомирська політехніка, 2026. С 457-458. URL:https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/26225.

7. Дідняк А. В. Цифрові технології у системі безпеки та гігієни праці як фактор сталого розвитку бізнесу. Інноваційно-інвестиційний розвиток бізнесу в умовах економічних збурень : матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти і молодих вчених до 210-ліття Львівської політехніки (м. Львів, 26-27 березня 2026 р.). Львів : Львівська політехніка, 2026. С 23-25. URL:https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/24794.

8. Іваненко В. С. Система управління надзвичайними ситуаціями в умовах воєнних викликів: муніципальний аспект. Інтеграція науки та практики управління в умовах соціокультурних трансформацій: зб. матеріалів IV Міжнар. наук.-практич. конф. (28 квітня 2026 року, м. Лубни). Лубни : ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2026. С. 116-121. https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/26716.

9. Курепін В. М., Курепін Д. В., Іваненко В. С. Цивільний захист: навчальний посібник для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти денної та заочної форм здобуття вищої освіти. Миколаїв : МНАУ, 2025. 491 с. URL:https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/20130.

10. Іваненко В. С. Специфіка розвитку підприємств у посткризових умовах : тези доповідей XII Всеукраїнської наук.-практ. конф. (м. Миколаїв, 29-31 жовтня 2025 р.). Миколаїв : МНАУ, 2025. С. 344-346. https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/23086.

11. Курепін В. М., Іваненко В. С., Марченко Д. Д. Цивільний захист: надзвичайні ситуації мирного та воєнного часу. Частина 2 Надзвичайні ситуації техногенного характеру: дії населення при загрозі та у разі виникнення надзвичайних ситуацій : навчальний посібник для здобувачів першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівня вищої освіти денної та заочної форм здобуття вищої освіти. Миколаїв : МНАУ, 2026. 397 с. URL:https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/24226.

УДК 331.45:613.6:636.4

МІКРОКЛІМАТ ЯК ФАКТОР БЕЗПЕКИ: ОЦІНЮВАННЯ УМІВ ПРАЦІ У СВІНАРСЬКОМУ ВИРОБНИЦТВІ

Антоніна Галєєва

Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв, Україна

Забезпечення безпечних і здорових умов праці є одним із ключових обов'язків роботодавця та важливою складовою ефективної діяльності СГПП «ТехМет-Юг». Відповідно до законодавства України про охорону праці, роботодавець несе безпосередню відповідальність за створення належних умов праці, організацію безпечного виробничого процесу, впровадження профілактичних заходів щодо запобігання виробничому травматизму та професійним захворюванням. Його обов'язком є забезпечення функціонування системи управління охороною праці, проведення інструктажів, навчання та перевірки знань працівників [1, с. 70], організація медичних оглядів, забезпечення працівників засобами особистого та колективного захисту, а також контроль за дотриманням вимог безпеки під час виконання виробничих завдань.

Відповідальність роботодавця набуває особливого значення через наявність значної кількості небезпечних та шкідливих виробничих факторів. У свинарських приміщеннях працівники можуть піддаватися впливу несприятливого мікроклімату, підвищеної вологості, концентрацій аміаку, сірководню та пилки, які перевищують допустимі норми. У такому разі роботодавець зобов'язаний забезпечити ефективну роботу вентиляційних систем, здійснювати постійний контроль параметрів повітряного середовища та своєчасно вживати заходи щодо усунення виявлених недоліків.

Якщо керівництво підприємства не забезпечує належного контролю за станом виробничої середовища, що призводить до погіршення здоров'я працівників [2, с. 162] або виникнення професійних захворювань, воно може бути притягнуте до дисциплінарної, адміністративної чи кримінальної відповідальності.

Разом із роботодавцем важливу роль у забезпеченні безпеки праці відіграють самі працівники [3, с. 157]. Законодавство покладає на них обов'язок піклуватися про особисту безпеку та здоров'я, а також про безпеку оточуючих під час виконання трудових обов'язків. Працівники повинні знати та виконувати вимоги інструкцій з охорони праці, правильно використовувати обладнання, засоби особистого захисту, проходити навчання, інструктажі та медичні огляди. Вони також зобов'язані повідомляти керівництво про будь-які несправності обладнання, аварійні ситуації чи загрози для життя та здоров'я працівників.